

PĚT NOVÝCH NANISMŮ U MOTÝLŮ V ČSSR

FÜNF NEUE NANISMEN BEI SCHMETTERLINGEN IN ČSSR

(LEPIDOPTERA)

Milan Fuksa

V naší literatuře (Povolný 1955, 1971; Slimák 1979; Mařík 1982) byly zatím publikovány nálezy nanismů u 10 druhů motýlů. Podařilo se mi zjistit nanismy i u dalších 5 druhů. Tři nanismy jsem zjistil na lokalitě Střížovický vrch u Ústí nad Labem. Jedná se o suchou, k jihovýchodu obrácenou stráň. Ze stromů zde převládá Quercus, roste zde i Cerasus, Acer a pod. Z keřů se zde nachází např. Rosa, Crataegus, Rubus a jiné. Z vyšších bylin zde roste např. Viola, Potentilla, Euphorbia, Poaceae, Fragaria a pod.

Jeden nanistický exemplář běláška Pieris napi L. jsem našel na lokalitě Jabloňov nad Turnou na východním Slovensku. Jednalo se také o vyprahlou k jihu otočenou stráň, tentokrát ovšem vápencovou.

A konečně poslední nanistický kus píďalky Triphosa dubitata L. jsem našel ve staré štolě na vrchu Rovný u Trmic.

Následuje seznam všech mnou zjištěných nanismů upravený podobně jako Slimák (1979) a Mařík (1982) v pořadí :

lokalita, název druhu, datum nálezu, délka křídla (nanismu), průměr délek křídel normálních jedinců, poměr v %.

Bohemia bor.: Střížovický vrch

Geometridae

Pelurga comitata L. - 1.8.1982, 1,2 cm, 1,6 cm - 75 %

Nymphalidae

Aglais urticae L. - 25.9.1978, 1,8 cm, 2,3 cm - 78,2 %

Euvanesa antilopa L. - 20.8.1967, 2,3 cm, 3,3 cm - 69,6 %

Bohemia bor.: vrch Rovný

Geometridae

Triphosa dubitata L. - 24.2.1983, 1,6 cm, 2,2 cm - 75,4 %

Slovakia or.: Jabloňov nad Turnou

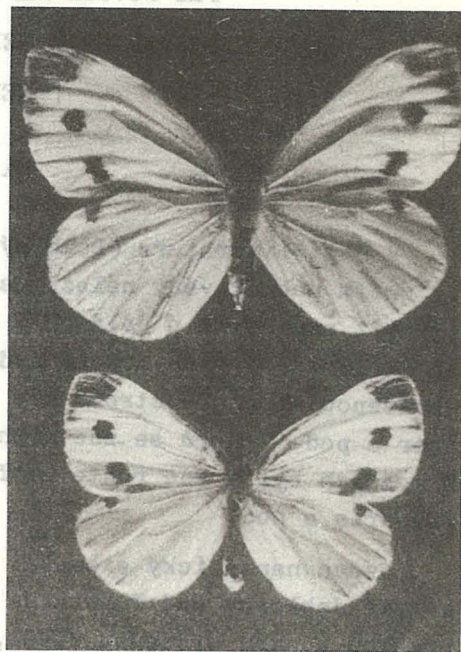
Pieridae

Pieris napi L. - 10.7.1979, 1,8 cm, 2,3 cm - 78,2 %

Přesto, že variační šíře velikosti některých druhů např. *Pieris napi* L. je dost velká, jsou to jasné případy nanismu, protože poměry délek křídel jsou v mezích, které uvádí Povolný (1955). Největší poměr u něj je 85,7 % *Aphantopus hyperanthus* L. Jak vyplývá z mých návštěv lokalit i z dob nálezů těchto nanismů, bylo nalezena jen imaga II. generací, nebo I. generace přezimující. Jde o lokality, které koncem jara a v létě dost vysychají.

To by mohlo být příčinou suché, nekvalitní stravy pro housenky a tím i vzniku nanismů.

V případě severočeských lokalit by také bylo možno uvažovat o vlivu průmyslového znečištění na potravu housenek, protože lokality Rovný a Strážovický vrch leží v přímém dosahu převládajících západních větrů, které zanášejí velká množství exhalátů ze Severočeských hnědouhelných dolů. Stálo by zato, věnovat více času průzkumu různých zvláštních forem motýlů v průmyslových aglomeracích. Výzkum nanismů by v tomto případě mohl sloužit i jako jeden z pomocných indikátorů znečištění. Např. četnost nanismů na těchto lokalitách není tak velká jako na Mohelenské hadcové stepi.

Obr. 1 - *Pieris napi* L.

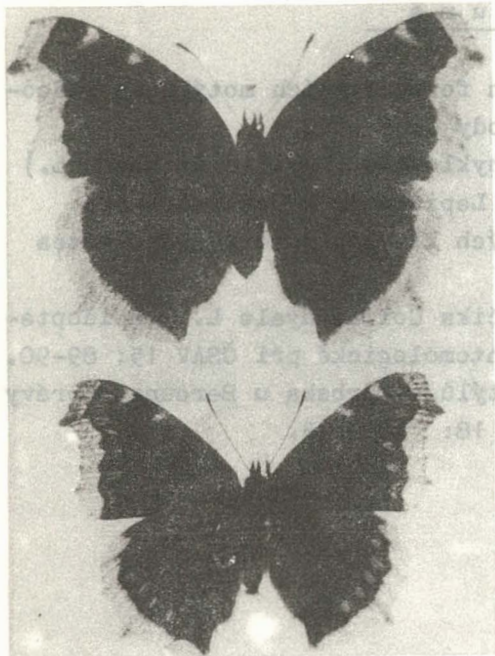
Z á v ě r

Zatím tedy byly v ČSSR zjištěny a publikovány nanismy u 15 druhů motýlů. Bylo by dobré, kdyby se jim věnovala větší pozornost než dosud.

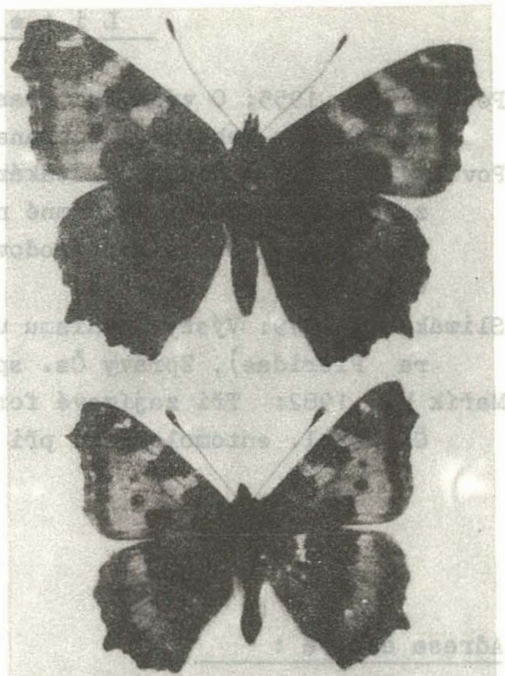
Z u s a m m e n f a s s u n g

Autor dieses Arbeit fünf neue nanismen bei Schmetterlingen in ČSSR beschreibt.

U každého obrázku je nahoře normální exemplář a dole nanismus.

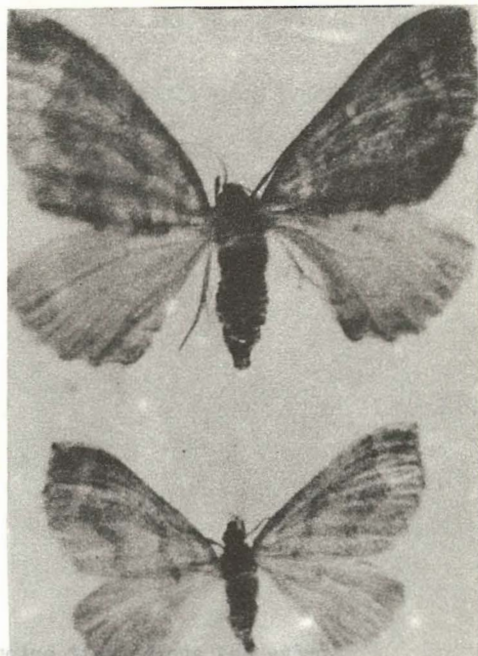
Obr. 2 - Euvanesa antilopa L.

Obr. 3 - Aglais urticae I

Obr. 4 - Triphosa dubitata L.

Obr. 5 - Pelurga comitata L.

L i t e r a t u r a

- Povolný D., 1955: O výskytu trpasličích forem denních motýlů na hadcové stepi u Mohelna. Ochrana přírody 6: 9 - 10.
- Povolný D., 1971: Nanismus otakárka fenyklového (*Papilio machaon* L.) z Mohelna a další významné nálezy Lepidopter z Českomoravské vrchoviny. Sborník přírodovědeckých kl. Západoomoravského muzea v Třebíči 8: 87 - 94.
- Slimák L., 1979: Výskyt nanismu u žltáčka *Colias hyale* L. (Lepidoptera Pieridae), Zprávy Čs. spol. entomologické při ČSAV 15: 89-90.
- Mařík M., 1982: Tři zajímavé formy motýlů ze Srbska u Berouna. Zprávy Čs. spol. entomologické při ČSAV 18: 45 - 46.

Adresa autora :

Milan Fuksa, Sládkova 2, 400 01 Ústí nad Labem.

Zprávy Čs. společnosti entomologické při ČSAV, Praha, 20, 1984